کاڼي دګل

په لاس کې خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar
Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
ړومبے اشاعت : ۱۵ ر اګست ۲۰۰۰ ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درون‌د پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[ے]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

[ے] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے
چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

دَ هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زیږولې دهٔ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دهٔ. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنیا دَ نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې ښنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره دَ بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائیکو په مجموعه" دَ بنائستونو دَ صحرا ورېځې "کښې موجوده دهٔ

په دې حقله ګڼې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ تېرې په مرسته او دَ هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه دهٔ چې په دې لړ کښې زهٔ دَ هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حېثیت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کیږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې دهٔ. دې لړ کښې چې غیر اصولي او دَ هائیکو دَ صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف ځنډه دهٔ بلکې دَ نا اهلۍ دَ پېټو په مخه کښې دَ تېرې په اوږو دَ توپک ایښودلو ناداني دهٔ او دَ تېرې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ تېرې او هائیکو دَ تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

چې ځانګړې واخستلې شي. خو له هر څه نه وړاندې زه ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي کښې نو او دې ښائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تېندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښنګري شړنګوي، نوم هم ښایسته او د ټائټل کټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته.[1]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک دے او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم دے.[2]"

لهٰذا ګنړو ناقدینو د دې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردِ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔[3]"

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چاته نه دے معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي.[4]"

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په قائي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره و چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي کښې نو دغه معترضین دې پخپل ګرېوان کښې سر ورته کړي او اودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پښکله او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب ردکوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاریخ ، ثقافت ، تهذیب ، رسمونو او دَ مذهبي ، سماجي او نفسیاتي رویو انکازي ولې نهٔ راپورته کېږي ـ خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي ـ اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دَ دې رنګا رنګ اصنافو دَ سپېڅو نه سپوره پاتې شي ـ اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي ـ نو بیا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي مبناغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار ـ

راقم الحروف لیکلي وو

”هېڅې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے ې هایکو په اٰفاقي تناظر کښې دَ دنیا دَ هرې ژبې ، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي“[۹]

ددې خبرې په ترځ کښې مبناغلے اسیر منګل لیکي :

”ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے ـ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی ـ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے“[۱۰]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب مبناغلي اسیر منګل کوي ـ هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوې کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې ـ مقصد مې دا وُ چې هایکو دَ دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه دَ بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده ـ او هغه هم دَ بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره ـ اوس که زما دې خبرې سره مبناغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ دې نو بیا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسیسۍ ، جرمني ، روسۍ ، چینۍ ، فارسي ، اردو او دَ دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کیږي. چې ګڼ مثالونه یې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نهٔ دے محسوس کړے او د خپلو خبرو هغه عبارتونه یې دوستاو دي چې د هغوئ تپاکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیدهٔ.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُفي اینار کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید یې جیر تلي کړي دي. لیکي:

"نن اُفي اینار کو میتو نزي هوم کښې زیږ میدلي غني هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترینې نمونې دي بلکې دا بنهٔ په دشوق سره ویلے شو چې اُفي اینار کو میتو نزي هوم کښې زیږ میدلي غني هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چاخهٔ فحش ګوئي نهٔ ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني لیکو نکیو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زهٔ دا ویل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې څپله اعلیٰ وارفع ادبي لغبي باندې لږ غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې ور اقدام دے دغه

رنګ د ادب د ښېرۍ نظریې ته زیان ورسي. زهٔ هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح غني ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نهٔ دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښهٔ سوچ او نګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورږوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نهٔ صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېتل زیات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په یوه یې ضرره پېرایه کښې د ژوند تریخوالي اوښودلې شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونه پکښې په داسې هنر اوښودلې شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لیږچېر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښهٔ او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاسټر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا
دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ. اوس که يو ښۀ خيال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښۀ خيال به په دې سبب نۀ ګنډلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هايکو باندې د فحش ګويۍ تهمت لګولے دے د نمونې په
ډول ترې يو دوه هايکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبۀ نۀ راځي
نو د کوهي ټولې څېنې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
بې معنۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هايکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغيب
شته او نۀ ئې معنٰی د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې د خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم د وينا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خيال
ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پېدا کېدے شي.

بله هايکو :-

کرښې له سر راوړۀ نادانۍ ګټي
ګرګ چې د کومې چرګې نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے
دے چې په ښځو پړې نۀ دې ستول پکار کښې نو مازغۀ ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستونکي څېله اووائي چې فحاشي زما په
هايکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقديس که زما په هايکو کښې د جمالياتي حياتو د
ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه
وي. بلکې زۀ د دا رنګ هايکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوٰی بېخي بې
ځايه ده. چې ګني په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هايکو کښې دا سې
کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلمي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينسلو Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې دَ ټپې دَ پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو ګنې هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا ګنې دَ ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري. دَ نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق دَ ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې دَ پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېر لے کېږي.

یا قربانے :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مئینه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
، سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا دَ رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې ګنې تاویلات او توجیهات وي ګنې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسفي

شاعرانو فحش ګوئي نهٔ ده کړې بلکه دَ پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکې دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم دَ فحاشۍ دَ زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې. اصل کښې جمالیات او فحاشي دَ یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که دَ جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو دَ جمال احساس به پېدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې دَ جذباتو په غور څنګ کښې څنې وخت په دواړو کښې دَ امتیاز کرښه راښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن دَ هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

دَ ائې اینړ کو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ دَ پښتو نوؤ لیکونکیو دَ هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده دَ هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وئیلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې دَ لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

سرېيه ولې د ادبي اصنافو قات راغلي دي چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نۀ شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زۀ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليکلې شي خو
په دې کښې څوک څۀ کولې شي چې اوس نوے کول د ټپې په
مقابله کښې د هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بيا دا چې لوے
تحريکونه په مخالفتونو نۀ مرې بلکې نوره وده او زور موي.
بحر کيف د بناغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هائيکو صنف سره د هغوې د لاشعور هغه
پټ عناد را څرګندېږي چې د 'انتي اېنګو ليکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بيا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زۀ پرې اعتماد کوم
اوس هغوې پوهه شه او بناغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته د نوو ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وېلو دپاره هېڅ نۀ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرېلزم، ترقي پسنده
ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال د تلازې وغيره کوم فکري
او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمينو د هغې خوب هم نۀ وُ ليدلے او د هغوې د
خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نۀ برېښېدل
زۀ دا منم چې زمونږ د کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخۀ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوې چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوې د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نۀ دي پرېښي زياتے او
سينه زورې ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوهه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري
پېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خاخارات ږدي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان ورسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالکي هایکو ځکه لیکي چې ګني د
بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې
ن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼې شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر
زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
" سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د
ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړې ده چې د هایکو ختمونکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې ترلاسه کړې
ده او سیکاټري د ایم. ډي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته
هم پروفیشنل سایکاټریسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص
سره اتفاق ودرے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د
ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ډېر
په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کوو دغه وسیله او تې آف فیشن ګڼل کېږي او ما الفرض
که د مزاح پیدا کوو دغه اعتدال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکوونکي خجل وي د تکل لیکوونکي
وګ لاس وي او د ټپې خالق ګېږي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کوو ډېره ښه بوتي حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلیٰ او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینا کو هایکو د مضمون نګار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکوونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېره به ښایسته په دې دے چې یو هایکو لیکوونکي هم دا نه
دي ویلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
میرغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډي د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکوونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتنه ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوې تراشلي شوي مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سرے څه اووائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مسرې وي. رومبۍ
مسرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه
مسرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

ئي د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي شته
اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب
دې ارکانو مطابق کيږي شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسرۍ ګو خو ډيرې
نيمګړتياګانې په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتو نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلوميږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلي او تيکنيکي ارتقاء په
نظر کښې نه ده ساتلې کنې نو هايکو به يې د اوولسو[۱۷] څپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان درميني هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوي دي. کيدے شي پروفيسر صيب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوي ولې بيا يې هم وضاحت
لازمي پکار وُ.

بحرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون صياد
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحرِ متقارب په ښودلي شوي بحر نهٔ مقطع کيږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر پاندې بيخي تقطيع نهٔ کيږي.
هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهيږي
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداږه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
اوغورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي[۲۰]. ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هیئت کښې که مردف او مقفٰی هایکو لیکلې که ازادې او
معرّا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي
یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې
ځرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
اوساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پریشان داوُدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو ې ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[۲۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پریشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقولو رائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېږ و اندېښنه ده چې ګني په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانیږي بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي - ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرف ته د
پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې
تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم رانښکلي دي او د ایهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دي پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي - لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پریشان صیب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نه وي ځکه چې د هایکو ډېر داسې ساختیاتي کړه وړه، نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي ښوبتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه يې په اسانه نه شي زغملے.

د مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ته په واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې ښیره سرته اورسیده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه ښیره لا پاتې ده او يو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره يې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم ډېر خپل قیمتي وخت ورکړے وو نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نه کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تېکنیک هم څه دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستونکي ذهن پخپله ددغو سلسلو کړۍ خپلو کښې رايو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څه داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویرجوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چاته داسې محسوسېږي نو څه د فکرمندۍ خبره نه ده او نه يو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف ډېر کوم خیالات څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې کنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

د حېرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې کنې تخلیقي روح د يو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د يو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه ښه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څه شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائيلي. مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ګني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم ئې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهرې دَ نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایروکښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به دَ هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هائیکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ سائل صیب

دَ تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاوُدون ځړیکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي ګني نو ټول ګلونه به دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څوک مره ئې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے دَ ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں - - - - - - - - اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې به هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼ شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي. او س که محض د ټپې پېرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري. او س که څوک نن په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي.

ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ ویل غوښتل چې په ټپه کښې تبّب یا ټپّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا ویلے شو چې په ټپه کښې ئې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي. نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره ښاغلي اباسین دا کوي چې "ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سېلابونه یا څپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړې را پیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. بحرونو کښې لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما دَ معلوماتو مطابق په ټپه کښې دَ یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلې اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې دَ یا قربانه سره درې مصرعې وي. دَ مختصر لږې مختصر او دَ وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه دَ دوو مختصرو مصرعو دَ ټپې دعوې.

بناغلي اباسین دَ فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي ګڼلې ده. او دَ هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دي ښکړي که چرې دا خبره او منلې شي نو پښتانهٔ به دَ خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووینځي. بناغلې دا هم وائي چې ټپې له په هایکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا را پیدا کېږي چې اخر هایکو ته دَ ټپې مېړهٔ یا خاوند وېل کومه هوښیاري ده ځکه چې دَ طلاق دَ استعمال حق دَ لاړې لاروي ته نهٔ وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسین صیب دَ تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هایکو غریبه خو مؤنث ده او دَ پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته دَ طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لره کښې بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دداسې خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې دَ ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم دَ ټپې پښې را کاږي چې دَ سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وراندئ لیکي؛

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں ...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ناممنهٔ وي خو اباسین صیب چې دَ شعري اصنافو دَ تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې دَ متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوارې وي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوئي یا کم از کم ادارهٔ ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټیپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کړه که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوې نوې منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د رګه
"څریکه"، "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه"، او "ترایلې" داسې و
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
یې ځ په وړاندې سفر جاري و نه ساتلے شو
او لا یې په سر کښې پوهه نه ده وښلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یوازې "هایکو" داسې تیز او تُند جاپاني صنف
دې چې په پښتنه خاوره کښې یې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې
ددې په ځائې کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته یې داسې رنګارنګ ګلونه سپړلي دي
چې ښائست او سینګار ته یې سترګې بریښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو واري بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه راپیدا کیږي
ادب څه شریعت کوم خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګڼې هغه دې د ادب درجے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نه وه چې ځان ته یې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راپیوځاے کیږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي - دا حقیقت دے چې د
اعلی د تلازم او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کیدے
نه شي - ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي - بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګیدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئیل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زه چې هر څه فرمایم - هیڅوک یې هم او نه
مني. یا دا هم کیدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثر ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زه نه پوهیږم چې ښاغلے اباسین هایکو ته
بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپیڅلے عمل دے. او هر کله چې هایکو د تخلیقي زړه
چاودون راز زیږیدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځیدو

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلوریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترڅنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یو پیژندګلو دي ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پیژندګلو او ځانګړے آهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوې روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښیږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلي ده- ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دې پکار چې مونږ دې د هر راتلونکې صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو- او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي- زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابیله کړې شوې ده- که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګڼول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ نوي انکشافات مخې ته راشي-

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. یو باشعوره فرد یې هم داسې نه وي چې داسې یې او غواړي خوزه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سیمه بې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال وُ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده - بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکیدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون " د پښتو ادب کمپیوټر هایکو " کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه یې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د " یا قربان " یا " لکه زار " نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددې ډانګورو د ملاتړه بغیر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان " یا قربان " د ټپې لازمي جز و نه مني. بحر تقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې دي او په هیڅ حال کښې د خپلو تړلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خیال د نرګسیت یو رنځ دے.

ښاغلے پروفیسر داور خان داؤد لیکي:

" د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هیئت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یا قربان " په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل یې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به یې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي. اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګارنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپرلي به یې ښکلا کتونکو ته ګلکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وخت بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کیدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانتیا لري نه
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشتي
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته
پته ده چې کاڼي په ځائې پروت وي نو دروند وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائې اودرېږي نو
ورسته شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندې
اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. د دې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ځنې مضبوطې کړي.
ګڼي نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلي سعید ګوهر د دغې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په دریمه مصرعه ختم شي. د دې منځ تر منځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا د دې صنف اوله
برخه ده. د دې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې
مطابق وي. د دې نه پس دویمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي د دې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري
مصرعې دے."[۱۲]

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

اند ښني مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بچ اوږده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اند ښنو خوار کړل تر شو دوسپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د ګلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وئیل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزائیده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قربانۍ کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د بناغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمبو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وئیلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د بناغلي سهیل خټک ټپیزه هم د ټپې په ستړي کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ بناغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د بناغلي سهیل خټک د ټپیز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هیئتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو څخه دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې وړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تېر شو په هغې کې دا چې دا هایکو بنه نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هیڅ خپلوي نهٔ لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلې دې.

زهٔ دا خبره منم چې هایکو د پښتو د خاورې نه راز بېدلې شعري صنف نهٔ دې خو ولې که یو بهرنې صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او بیا په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتو عدالت به ورله دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. ګله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځینې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دې چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوې مقام پیدا کړې دې چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدې دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دې. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودرولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالې کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتو په سیمه نهٔ صرف ځواني او ځوبن راغلې بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دې چې هایکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې بې کچه تخلیقي زور پروت دې ځکه چې کمزوري ځینو ونو د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندې نهٔ شي ساتلې زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد وه نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دمونږ ښخښې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه راښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو ده به بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي - چې ژبه او ادب پرې وده مومي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې رابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ مخصوصوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده - بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دوارو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري -

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹ر مئ ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، يکم جنورې ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، اُنى اينګو هايکو، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز يابو حيدر روډ پېښور، يکم جنورې ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، اُنى اينګو هايکو، غير مطبوعه

(۸) ايضاً 〃 ايضاً 〃

(۹) ايضاً 〃 ايضاً 〃

(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد، روايت او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء ـ

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت يوولس نيمې بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ ـ

(۱۳) اباسين يوسفزے، ہائے کیوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن

ايضاً 〃 ايضاً 〃

(۱۴) 〃

(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ر فرورۍ، کال ۱۹۹۸ء ـ

(۱۶) اباسين يوسفزے، "ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن ـ

(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد، روايت او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ اووه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء ـ

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منته ـ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه، ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسار یږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میانده چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاجولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غښتې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مرۍ ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ناجانانه بیا مې نهٔ پېژنې
مور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ اننګې ټکلونه اوشوکوي
تريښه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېتې کښې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ونېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وینې ډِرپ ختې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور راباندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانـدو غـبرې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانـه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاږې وو
نو کيـدړانو به وو تـول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شـريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قـدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انـډوديو له ځمه
مينه کوه خو داتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامـو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښـهٔ ښکاره مخونه
خو مـونږ چې اووينې څادر کړې په سر
زمـونږ ه ښځې مـونږ نه سـتر کوي

شـېرينې ښـهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور.کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تېبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پټرې نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخې د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېره کړه مې تږول کلي په کانړو اولي

واپي زما غریبي بدې نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په ګېږه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوږي کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو نمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په څهٔ فريب کبنې ګېږه ئې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې ياور مهٔ کوه
شيريني پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د ملا منډه د جمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نهٔ دي ويربدل د ښکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږي چې زهٔ ساه اخلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښه پته دہ
ته د کمڅو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

رب دې کړې خپرخو دا شګون ښۀ نۀ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه شي
څوک یه په کانړو کښې قلم ټکوي

خاورې یه پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نۀ لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

سپېڅلي زمونږ د لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلي ناه په یو دو را اوځي

زړۀ اخر صبر کړي سلګو کښې واځي
کوه چې هرڅو سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږمه ناه
کټ چې پردے شو خود نیمي شپې شو
سترګې مې نۀ ورځي که ډېر ستړے یم

زړۀ کښې مې اور د مینې بل څنګه شي
د حیا په کور کښې چې شیریږي زما
لوږه ژوندی ، انغري مړه پراته وي

خمه سلام د هواګانو په رنګ
یم د سپېریانو د ډولی په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

شوناوره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزۀ په دې سوچ کښې ډاګېږمه چې
دوه توري یو تېکي کښې ځائے څنګه شي

داړې وهمه سرچینه یم د ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نه وې

زه خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډیره له دغې ویرې نه خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نه شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دېنار
پراته دي قتل تورياڼي د وطن
زه هغې مون باندې ښکېم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څه وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیریني
منې زما او خو ښه خپله کوې

د برسنډې ګل یې شیریني زما
که په جېبو کښې هم ښتنه یې مدام
تور به دې پوری په لمنه نه شي

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیریني زما
خولې ته تو کلې لاړې نه راځې بیا

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګۍ ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
مخ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختۍ بې ځایه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه او وائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فیصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږي چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبایللې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوي مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا توتي ښخي داسې دي

لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي

او ورته اووائي هاګې واچوه

منم د مينې تقاضې منمه

قسم دې ما به هيڅ ويلي نهٔ وو

خو واوره چې خولې مېږ و اوخوړې

څوانه څواني او د سپرلي مازيګر

داسې په يو بل کښې غرق شوي وومونږ

چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري

حد کښې دې اوسې کنې ښهٔ به نهٔ وي

مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم

هر څهٔ په سر سترګو منم شيريني

خو ګوته او يو کښې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ

دا خو مې لويه د ژوندون ګټه ده

چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم فریب دې خوځوا کښې دَ ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکې مسکې ګواښونه
دَ محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور بانديې ژوندے ساتمه
کنې نو زهٔ خو دَ قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دري کړي
داڼي بهر له کوره شپې مهٔ کوه
کنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووينې
لا حادثو هوښياره کړې نهٔ ده

څوارلس کلنيزې پېغلې ماته ويل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

خوشحالېدم ورته بې ځايه هسې
چې دَ کېږدۍ تېښتې مې اوريدلې
پرې مې کړې نن ځان له دَ برېتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نه ځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک کالهٔ ته
د ننګ خاتهٔ نه څکښې ځان رسوه

زما د زړهٔ داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړکړي نو تود شپه بیا
ما سره ستوري په پښتونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شیرینې زما
د زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پړ پړ دوه څنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندې نو تهٔ
د خپل میړهٔ خبره هم نه منې

هرو قلم تړې راختلې نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګهرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوچاته څه اوچاته څه بانه شي
د شلو ژرندو که راوتې وې خو
ګېږ شوې اخر د لوېټې پسکې کېنې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که يو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې ګلي نه کډه کوم

نوره مې هيڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېند که

ګرانه شوه وېره د پښتو يانه
پلار يې په سونډ بانډې جرګه کړې ده
لور يې د شپې تيارهٔ کښې کور پرېښې دے

غلهٔ راختلې دې په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړې چې ماله پلوشې د سحر
څوک يې پلوٌ قدرې هم اونهٔ وينې
کور ته د شپې تيارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نېي جولۍ ته د چا
واڼي نور وراندېږي مې نظر نه لګي
لاس راله راکړه کنې غرقه شومه

په ژوند کنبې کته او تاوان څه وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د واده ارمان مې اوروژېده

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدایه شته چې لور مو واده کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نه راځي

اوواڼي نه پورې کوم نکریزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سره لاسونه دې په شرق اولګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زه په کور کنبې نه یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سر تورو را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړهٔ ساړهٔ اهـوونه څـلـه کـوې
ستا د خوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د واورې بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
يوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خو ښاه دې ښېله ده خو ياد اولـره
ګرځې به تل خاورې په سر سپوڼمه
چې د خاونـد ستړګو کښې خاورې نولي

د ښار ما حول درنه څادر لـرې کړه
ياد کړه جماز چې به راپورته شونو
شـوې به کوټې ته په يو دو دنناه

وائي بې ځايه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتېره دا تږي به سپوري ګـنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ بې له ځان سره حيران کرمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَغمس
پېغلې اننګې کښې په خرپوسو شولي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم د تعبيږ د بلاګانو خوراک
په کوم فريب باندې دوکه کړم ځان
ياران په بېړه باندې پياز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېړه ومي
بل خوا ځوک ګفت قدري کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندي شو
له ځانه ورکې ښايسته پېغلوکې
مسافران درته يادېږي کنه

مئينه دا چې ستا د زړه ښکله يمه
خو چې زما ګريوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي
ګورته په ډېره مينه پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېځلې يم د ژوند حادثو
اوس چې هر ګورکښې مېوه اونيسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شوندې اوګنډلې
واښې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
مينې کېږه نه خکله تېر ما بنام ئې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند يوځ شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
شپېرينه ماته مېلوکان ګڼېږوي

دا نه چې پوځ نه يم په سود او په زيان
خوچې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کشو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار کښې تېندک نه شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه! شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اوویني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بیمار یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېړو پسې ړندېږو هلکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

مونږ به سپوږمۍ ته وو ځغوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
د رشل که اودرېږي، دیوال پریوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سهوا له دې نه څه واېمه
بنګړي دې مات شه د پېنزېبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنه چې مې غرق کړې نو شېرینه واېي
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږي شوي
د میاندو تینو کښې شوده او چ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولې خوشحالي او خورې
عمرونه او شو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره د پرې معجزې دي منم
خو زړه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یو ه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې ئې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښائستونو، د جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کښېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال راښکلو

ځو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اوږو
ځوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله ډوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سینه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. ماښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږدې ماړه شو
څو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوږ شي
اوبو ته لاندې

قد مې لونړۍ
او جینکۍ د کلي
ما ته پسخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما ائینې ته کتل
ځان را ته ورک شو

مخ مې بد رنګ شي
چې پیرې هوا اوکي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږیني مه ډوبېږه
په ګوټ او بو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
او وایه پاتې څه شو
دَ ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که دَ پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وايي دروغ
وايم رښتيا دي

پېغلې چې پاسي
دَ ډېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

Scanned by CamScanner

دا مینوې ښاپېرۍ
په هر قدم خوځوي
د عاشقو ځېرې

اور کېږي الفبېتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړه ځي
ژړېدنه د سوال، پپاه دربو
چېرته کېږي ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځنې زړه ستړې پېغلې
اور ته ورډانګي

مخ چې دې ښکل کړم
خدایه شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دی
ګیني شو هر وګړی
ګل د ګلاب دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویودو د وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همېشه
پیے د بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

درد ونه زیات شي
زړهٔ مې په داک کېنې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وېنې څڅېږي

○

سپېلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
د زرکې چال دے

○

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور د کلي
د ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
د اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به ونړشې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځې
کومې به شنړشې

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ کېلو لښتې

سندرې وائې
را توول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووائي پوے شوي
تهٔ چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه حجره کښې
دَ بنګړو شړنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصوير دې نت دے

خوښې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو مخ دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړه زخمونه
چا ته زړه ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنې تپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ګلابه مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورې
والې هر ځنډ منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تریخ دې
ذهن اوده دې په خوب
او زړه مې ویښ دې

راته جختېږي
والې غنچې ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

پښتونه نغښتي

پېغلې را اووتلې

له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي

تاته چې ګورمه زه

وار مې خطا شي

ژړونه درزېږي

چې آئینې جوړېږي

کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګین شو

راکښې مستي راغلې

سر چې مې سپین شو

اوبه دې زور شه

چې ماتوې حدونه

خه ځ دې تورشه

سر که مې سپین دے

په هېڅ هم نه پوهېږي

سودم ته شین دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلي خلق څۀ ړاندۀ خو نۀ دي
خدائے شته مرۍ ته به دې لاس پرېوځي
چې د هتيانو غلا په تېټه کوي

اووائي ټول د اکيبن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېونې نۀ دي چې تا يادوي

زړۀ غوټوي د اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل ته اوس د مينې خط نۀ ليکو

د خپل ښايست له زوره نۀ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوې

شېرينې تا سره له دغې وېرې
وادۀ ته غاړه ايښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه شمه
که هره لاره د منزل لاره وه

ننني يوې پېغلې خپلې مور ته وويل
بيا به د خير طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور واده وي

چې مزدورۍ په کومه ورځ اونه کړي
بچي يې توله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماڅې ځوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې يې زما ديدن ته ياد شي کله
بلې ته اوښکې يې په سره غرمه کښې
زړ د کونتو سېل را والوځي

ناساپي کړي يکه کړي نيازبينه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولله
خو چرګکې په لاس کښې مه رانيسه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

د زړه درزا مې په اختیار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

یو سمه چړته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ د کلي
خلقو رانښکل د ادیرې حدونه
ټول بیا د یو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځایه ما سره ایره مه وهه
دمه بس دمه وي که هر څه وائي
نه د چا لور وي او نه خور وي د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونه کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

د ستومانه زېږګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مه شې ورته ما ووېل
د لېونی شونډې يو رپ اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه اننګرو یو اخلي
ساه په سکېندو شي ځکه په کرانه وانې
ستا سوځه خیال دې د وادۀ یاره کښې

پـه چاپېر چل کښې خرابـه دومره دي
پـه کومه ورځ چې پرې سختي او نکړم
وېـم که پـه خپله ښځه ظـلم کـوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ځکه به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
څوري وري زلفې څوري وري کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نڅوړه کړم ازمېښتو نو د ژوند
شیرینې ستا خانه بدوش یادونه
اوس د زړۀ دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماړي ګلیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم د چا، سزا د چا لوېږي ده
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګوره که غږ نه کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
مونږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبېل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زه ډېره بې خونده یم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

د حُسن زکوة اوباسه شېرینې
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به یې ځایه درله ځم خو بوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جګړې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځوانې مېوه اونیسي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مه راوړه نادانې جينۍ
بلا کړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پېترۍ چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اوويني
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تورپورې کړي

شېرينه اووائې په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لا نيه
وېرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خته بلا ئې ته ئې حسه جينۍ
زما د زړه د قيامتونو درزا
خدائېګو د کاڼي بت کښې ساه راولي

يې د سرو سپينو خزانه شېريني
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلالۍ سم کړ خپلے شي خوک

Scanned by CamScanner

دَ ژوند دَ حُسن ننداري څخهٔ کوو
درانهٔ پېټي ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره يې مه کښې ستومانه به شي
توري پچې دي که راپاري شولي

واييم چې ټولې ستومانې به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کورته چې راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اووايې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوږېږي په زړهٔ
ستا هائېکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېرمنې
سرکښي پرېږده دَ شېطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

زهٔ يې له سترګو لګېدو اووېستم
ماله قسم راکړې چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلي خبر کړې په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل ښانګې زما
دَ چا عېشونو ته پسخېږمه نه

ګن تصويرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حيرانتيا خبره ولې نهٔ ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدائيګو پيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سينه ته ګلونه ورګندار کړي وائي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

چې د یاران شپې راښکلې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
لکه کوروته چې اوبو اوړې وو

د انتظار هم څهٔ حد ونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په کډو کښې چې اوبه وي روان

زما د خاورو کور جوګه نهٔ و ستا
شپېږنې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبل ئې
کور کښې چې صبر نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي لله ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا په خپل کور کښې هم تور سرې شته دې

○

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوبېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

○

سترګې له دغې وېرې نه پرانیزم
زما د زړه په رنګې تېږ اونه چوي
ته چې شیرینې پوکڼۍ پړسوې

زغم به کوې ته که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مړې ته وانه چوي
د کور انګڼ کښې څوک دېوال نه وهي

○

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

○

واورئ زما که یې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړې
بیا به ترې ګټې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړې کښې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائیګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وبُل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوُ

شپېږنې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اوبو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ ورو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغرې شي
اونغلي خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې بچي نهٔ کښېني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غوټۍ غوټۍ پېغلې اوس
کړي ځي خيرات پسې ، داګې غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوره چارې مزدورې هم اونيسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لا به شامله صدۍ هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

وېښ مې را افلته يو ويشتمه صدۍ
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وصل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کوې مجبورۍ دې وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير درې کړو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څهٔ اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله ئې زما لېونۍ
اوس دَ چا خولې خو شوک کنړلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

موږ په جامو کښې نهٔ ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که سو وران شو، نو پروا دَ څهٔ ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ما له په څه سترګو کښې چتي راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حیثیت څهٔ دے ستا
وېل ئې غواړم چې برېنا نهٔ شي څوک
پر تو غابښو نه جوړوم لالیه

پېغلوټې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خوشحاله ستا لاسو ته ناسته نهٔ یم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې تږې اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپې ېنې ښپې په شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نیستي غوټې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ ښځې د شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ په دې کښې هم سترونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خوندۍ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږې د نکهت قافلې
ګله د ګل ورزمه ورزمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیر ونه وښم

تږوله د زر او زور خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شو کوم
څوک د جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوئ زړونه دي
د پلار نیکهٔ هېڅ ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بيا به زما نه هم ګيلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږهٔ سر تېزه ده يد خو يه نهٔ ده
که دغه يو عيب تر ېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جينۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې پڅ
زهٔ هم دَ هائې بلډ پرېشر مريض يم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ يمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اوواي ، خان وېل چې ښکارلله به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رنګينو لباس
په ما دَ اوسپينو ښيښې اوچيچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا 'ازار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نېکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورګو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړ څوو
چې د صحرا شپې بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شېبه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اوروونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

داسې که څاڅکې څاڅکې کېږې ګلې
دا تسندغرت زړهٔ مې اور اونهٔ کړې
شابه شېبې شېبې را اووړېږه

د خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کړېلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلې مئين شېرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستوماني اوباسي
ګټې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
د کوږ غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولۍ بد مې تر څو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګړ کښې زما
ما چرته ښار کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړهٔ تاوُ کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري د بارانونو لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه وروستو دې يخلا کړم پيدې
سر مې ماتېږي لېونې نهٔ شمه
يوه د سپين ګولى خوراكړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښه ده سمه دمه وي کاروانه کړي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک تړي سيلۍ ديوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځانٔ اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شيرينې
وايم که ما باندې څوک دزې کوي

ګرځي اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پس چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووایې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له مابنامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خو شته دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروڼه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېوني خو کله
ګملونه کېږي د انځر اونو کښې

تابیا ګومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره ښو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې وراني شوې

د زړه زخمونه چاته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبيرونه زانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړ ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وهل ئې
پېږۍ د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اې د انځر کله چې چرته به ئې

څه زور زور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلې نه شي

مړ نه شم ځانته راکړه د زړه په کور کښې
تاوده، ساړه که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونیا شي کلي

شپږ ینه ګونځې په تندي راولي
وائې رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څه ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دې چې
تمیز د جنس او د جمال نه کوي
او وائې ټول خوندونه یو رنګي دي

ستا د ښایست د فرېبو نو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړی په تال کښې مه ځانګوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شیرینه وائي
سر ته یې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړي د قام لېونی
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو ونډل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ځا ځا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو لسونای شیرینې
ځان چپاله ورنه کړې په لاس ...
ګني رنګونه به دې تهول والوځي

وائي کیاې دې په سر سترګو منم
مانه باد وبرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

میاندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوي
بیا یې د خوښندو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدای شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدای شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هيڅ بيا له خپله ځانه نه شي خبر
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوې
پړېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدای شته د کور اوښي ځوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چينار چينار ځوانۍ شېرينې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونيسي
بيا مې سېزي ستا د بدن خوشبويي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تېرېدلې نه شم
هر ځل ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار رابانديې مه څوروه

په مړو حساب دي تماشګير د حُسن
ستا د نظر تاوُ يې چې اووهي نو
د کيکدانو اوني چېړه اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دي شوي اوښکي په غم
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼه شوي

په څه ناترسې اوړېدلې يمه
وائي که بل چاته دي اوکاته نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبه اوځکمه

خوښه دي خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوي
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوي

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په آس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دې ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نهٔ شې

اوواٸي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واروي شپېلې کښې واٸي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اوواٸي ژوند دې شوګیرو اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه واٸي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې واٸي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نیسي
پېغلې دَ ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند تې ښه اوبو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې دَ صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سرتورې نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شرمېږي او ښهٔ خوارېږي به دَ میني
باران که لږ چیرته اووریږي
نو هسوا کانې مسو دَ چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه وادهٔ ښځې لښه اووېشته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو دَ بوقې نه بلا غوښتله

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلي اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوې ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژني څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئي چې هر څهٔ کوئي، ستا سو خوښه
زهٔ د پردې ډېران خځله يمه

ماښېږې کانې تل په کانې باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دې ډېران له لتې

زوړ مې په ځائے دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګڼي په ما باندې د ښار مېړنو
ننن د ګډانو غونډې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چې رته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
څکه بلاخراب سړی شومه زه
شېریني تا سره مې ښه کړې وو

خدایږګو په خوند پسې د ژوند رانده شو
ای د ځوانۍ د تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شېریني د دره نااوزګاره ځې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مړګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېده کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ دوب دې کړمه
زه به چکس کښې خاڅخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سېند ونو نهٔ ځم
هسې تر ې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مېنې غوښه بلا کړمه وې

سرتوره مهٔ شې خو دَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځواني رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رېږي مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پټو کښې کروندې مهٔ کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اوليدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تاته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووانې ټولې دَ قسمت لوبې دي

خلق ګڼيا دي سنډاګان لوټي او

زمونږه ننګې مېنې پېڅه نهٔ کوي

وائې تر څو پورې په زغم د . . . م

زهٔ درته کور کښې لمغړې کومه

څې په کوڅو کښې لوړغېځ کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه ئې تهٔ

دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي

سترګې بېنو باندې درنېږې کله

منم چې ګڼې محرومي مو دي خو

ګلې زمونږه هيروشيما نهٔ دے

چې دَ سپېرلو پکښې وړې مې شنډې شي

مېنه اوباسي له زړګو نه ويرې

اوس که اوښان ساتې شپېرينې زما

نو دروازې دې دَ کور ټيټې نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما

هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي

آسوېلي مې همېشه يادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي د بنیاډست رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښکته ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اووانۍ تول د اکسیجن کمې دې
هیڅکو ته هسې خوشحالیږې ځله
څوک لیونۍ نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بیلا خولې راته وازې شې چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځملي ورته او غورځېږي
خو پلیتیږي نه روانې اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماده مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې څنګه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
تهٔ لا د توي پشکال ګیدړه ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبې په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شکمن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

ویل یې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه او غورځوي
وائي را اورسېږي سپېره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اونې له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
ښځه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سيي ته پرېږده کښې
تا به په دریو کانړو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شیرینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغیږي
څو چې ګزک نه شي پړسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوی د خاوند دی ځکه
وائي که ماله یې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله او سې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودریږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

زۀ تقاضې د محبت پسې ګرځم
شېرينې خنګ کښې مې ويرږې خله
پاخۀ رنګونه په اوبو کښې نۀ ځي

اوواني دومره ناديدکه نۀ يم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
د سرو چارۀ په لرمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو ملږے هم ازارکړے نۀ دے
د کلي خلق مې په خۀ قتلوي

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سر ځکو باندې زړۀ نۀ سوزي ؟

ډېر په بې ځايه وخت دې اوريدلم
داسې لل کل شومه شېريني زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګي اوشړي

تۀ به له لوږې نه مړ شوے نۀ وے
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

Scanned by CamScanner

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد فامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ ځهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هړو څهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسید شیرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده خهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اووایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چینګۍ دي دَ بېنار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ یاتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ بېنار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدائګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو لېونی په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه بې خونده وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وږمې خوروي

منم فضا مې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وښې وږمې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښه پېښه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړه مخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به مې زړه دمه شوه
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپورې اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. دَ رقيب سترګې دې
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپي خرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نهٔ شي واورينه شپه ده
منم شيريني ډېره ګرانه ده خو
کټوه پخه کړه دَ زيتون تيلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غونبه که اوسوزې پېټۍ نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اوړې کېږي
ځان ته بېوزې هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې چور لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترینه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅڅکلې

غلے که ناست یم خو خو تېکېږ مه زهٔ
ما خاموشی کاڼے کولے نهٔ شي
غروته لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ ږدمه خو
ښهٔ ته په ښهٔ، بد ته به بد وایمه
حجره، جماعت کښې خلق فرق کوي

پرېږده د نبځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښاښته جینۍ ده
شېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شارې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مېرمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شي

او منه به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمبی څرکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ او وایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

په زړه ځاوُدون پوري مې ښاندي ځله
چې لوړه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په بڼنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے ګُو تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شېرينه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسېلنې ددته لوکې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسه پرانيزې
پېريان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هيڅ خوند اونکړو
کونړې وېل هرڅهٔ په شرق اونکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ستاکياې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتي دَ شپې خوبونه

خاځما زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا دَ کچه خو به راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ډولۍ دَ پلار له کوره اوځي
پوئے شه دَ ښځې جنازه پورته شوه

دَ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائې دا خُل راته غنې مه کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پخنه توبه که ئې ويستلې دهٔ هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو وَل وې پکښې

Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوي
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کاڼه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کمله شوه چې
نګیا ده توت ته بیکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا سترګې لیدلي دې چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تپوقې وژۀ
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمړۍ ښخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدا ے شته چې ساه لاله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بناڼې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنځ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ربه دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او دَ ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کمې خرابۍ دي منم
هڅه دَ خپل ځان زهٔ صفائي نهٔ کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زاري کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نهٔ کوم
له انسانانو په څهٔ طمعې اوکړم
زهٔ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
توکلې لاړې خولې ته نهٔ راځي بیا

تا چې ړالیه کړې راواپس دَ مینې
دَ هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
څله يې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وينا دَ پيغمبرؐ رد کوي
نو کوشه ږب سپي ترينه ښهٔ ګڼمه

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوندې په خوله کښې وي لا
يو زورآور يې بې ښځې کسه کړې

اش پرېوځې په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غيرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دې يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بيخي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

شنګه وي نوره دَ ايمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼې ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانچوړ داسې کړې
لکه د ناوې ځ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې ړنړ مړنړ کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع د انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څېرې بدلوي

وصل یې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مهي پسې شوملې څکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوي

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولو ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټې
توله شپه دې ګډوې حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښې هم نهٔ مومي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راته به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک به چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوي
ته ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویني
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیړے راولي

چې يې په تې. وي اشتهار اوکتهٔ
وسُل يې دا په نیغو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو پاندې نبلهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځايه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې ترياق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پېدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتوول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېر کښې ئې لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

○

دَ احمقانو خندا لکې خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنی هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

○

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پرق
تا چې په خپو نکریزې پورې کړې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورنه ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګې نشته دے
پلار چې راپاسې خپله لور خرڅوې

○

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوې
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

○

رښتیا وېښا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شېرینې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړې مبارک ورته د نوي واده شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ادې
داسې له میانده و نه چې شوکوې

هر څه چې وو خو تا په چوړ نه کړه
راته په شا چا تپوسے ئې جوړ
داسې چې خولې پورې دې بچ اوترو

درسره دا خبره ښه منمه
که زړه دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د کور سفیدي ځلله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سړوا شي تاته ښهٔ پته ده
ګرانې شهلا، اتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
ونیل ئې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجې شوی دے

څوک ترینه سمه ورځ لیدلے نهٔ شي
راغلهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وښ دا لوئے احسان به څوک هېروي
لا جينکۍ دَ ښتو کالـو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوريځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل مخ دَ ائينې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اوسه
که سيادلۍ دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ تاه ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثـو را ژوندے کړے يمه
را نه چې لاس دَ مينې رانښکلو تا
دَ سينه چيـو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېږنه کښه
خو ما څهٔ داسې اوربدلي دي چې
خپله برجو له پردي باته نښهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاؤ تنور لمبه دے
دَ يارانـو انتظار مهٔ کوه
چرته وريځې غرغنډه اونکړي

Scanned by CamScanner

راته ئې مهٔ وښئه څېرې پرېږدوه
يتيم که وږې هم خدائے خوشحاله کړلو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چاته دَ سپي سړي نظر نهٔ کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقيقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنيا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وينې ئې اوڅڅکې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو بانديې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مينه نهٔ يم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غريب دَ لوږې غوږ نهٔ وينې

شيريني دا يو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي آواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمۍ، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روہے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library